

Effekten av ryska informationsoperationer

Abstract

Informationsoperationer är en kritisk del av Rysslands strategi. Det är osannolikt att Ryssland skulle kunna slå Väst med sin militära styrka, men deras informationsoperationer erbjuder en möjlighet att öka polariseringen och underminera Västlig enighet. Dock finns det en föreställning om att informationsoperationer inte utgör ett stort problem då det är svårt att mäta dess effekter. Det är kritiskt att förstå informationsoperationers effektivitet för att kunna möta dem framgångsrikt. Denna brief syftar till att bidra med den kunskapen genom att analysera vad vi vet om informationsoperationers effektivitet och föreslå rekommendationer om hur demokratier kan öka sin resiliens i informationsdomänen.

Oscar Jonsson

doktor i krigsvetenskap, forskare vid
Försvvarshögskolan

Effekten av ryska informationsoperationer

Introduktion

I det längre perspektivet har vårt offentliga samtal migrerat från att huvudsakligen ske i tryck, sedan i television och nu slutligen till sociala medier. Detta har skapat stora möjligheter för yttre påverkan av den demokratiska diskussionen genom informationsoperationer (ofta benämnd som disinformation, propaganda eller fake news). Termen informationsoperation är valt för att undvika antagandet om falsk information, då de mest framgångsrika informationsoperationerna snarare bygger på sanningar och halvsanningar. Informationsoperationer är organiserade försök att använda information för att nå ett specifikt ändamål.

Informationsoperationer har exploderat i betydelse och frekvens. En studie om forskningsfältet kring desinformation fann att 60 procent av alla studier har publicerats sedan 2016 och den ryska inblandningen i det amerikanska valet.¹ Fältet är relativt nytt och vi vet lite av vilken effekt informationsoperationerna egentligen har. Det är svårt – kanske omöjligt – att påvisa beteendeförändringar kopplat till specifika informationsoperationer. Hur vet vi vilken specifik bit av information som leder till just beteendeförändringen? Desinformationsfältet är fortfarande i sin linda och präglas av en avsaknad av koherens där olika studier undersöker olika saker med olika mätinstrument och olika koncept.²

Informationsoperationer är en central del av modern maktutövning. Betydelsen av sociala medier-plattformar – där majoriteten av informationsoperationerna utspelar sig – har likaledes ökat väsentligt. De har idag blivit bland världens största företag med marknadsvärde på flera biljoner dollar. Detta har baserats på föreställningen om att de sociala medierna kan influera människor och deras beteende på ett fundamentalt sätt genom att bestämma vilken information de ser.³ Det är så Google och Facebook har lyckats slå ut traditionell medias affärsmodell baserad på annonsintäkter, och blivit bland världens fem största företag. Den digitala migrationen har också fått sitt genomslag bland strategier. Om det är den mest effektiva domänen att påverka människor kommer geopolitiken också flytta dit.⁴

Den ryska förståelsen av informationsoperationer

Den ökade nyttan av informationsoperationer har hamnat i centrum i ryska ledningen

1 Bateman, J. et al. (2021). "Measuring the Effects of Influence Operations: Key Findings and Gaps From Empirical Research". Carnegie Endowment for International Peace.

2 Wanless, A., (2021), "What's Working and What Isn't in Researching Influence Operations?", Lawfare, 22 September.

3 Bernstein, J. (2021). "Bad News: Selling the Story of Disinformation", Harper's Magazine, September Issue

4 Jonsson, O. (2020). Modern Warfare: New Technologies and Enduring Concepts, Stockholm: Stockholm Free World Forum

och militärteoretikers förståelse av det moderna kriget och den ryska strategin.⁵ Den ryska nationella säkerhetsstrategin är det överordnade dokumentet i rysk strategisk planering och styrande för säkerhetspolitiken. Den anger att informations- och kommunikationsteknologier (IKT) används för att "blanda sig i staters inre angelägenheter, undergräva deras suveränitet och kränka deras territoriella integritet, och då utgöra ett hot mot internationell fred och säkerhet".⁶ Den viktigaste militären i Ryssland – Generalstabschefen Valery Gerasimov – skrev att "informationsresurser har blivit ett av de mest effektiva vapnen. Deras spridda användning tillåter att skaka situationen inifrån ett land på några få dagar".⁷ Generalöverste Zarudnitsky, chef för den ryska militärakademien och tidigare insatsledning, ansåg att "tveklöst är det psykologiska vapnet morgondagens vapen".⁸

Dessa åsikter har manifesterat sig i rysk strategi mot Väst de senaste åren, och särskilt i deras informationsoperationer. Den ryska inblandningen i det amerikanska presidentvalet 2016 bestod av ett flertal åtgärder, inklusive hackandet av det demokratiska partiets databas.⁹ Själva hackandet var dock vare sig nytt eller speciellt intressant utan det var informationsoperationen som kom efter som hade den stora påverkan på den amerikanska debatten. Detta är ett praktiskt exempel på hur ryska strategier ser att informationsoperationer blir viktigare än militära medel. Det möjliggjorde en påverkan - om än oklar hur stor - på det amerikanska politiska läget som militära medel skulle ha svårt att göra.¹⁰

(In)effektiviteten av informationsoperationer

Föreställningen om att effekten av informationsoperationer är överdriven eller felaktigt har fått ökat stöd den senaste tiden.¹¹ Brendan Nyhan med kollegor har funnit i en undersökning att Trump-supporters är de mest troliga besökarna på "fake news"-portaler, men att det är en ganska liten del av deras informationskonsumtion och att de är en väldigt liten del av befolkningen.¹² Detta ledde dem till att argumentera att påverkan av "fake news" är överdriven. Likaledes har The New Yorker publicerat en kritisk artikel som ifrågasätter om den ryska påverkan på det amerikanska presidentvalet 2016 är

5 Jonsson, O. (2019). *The Russian Understanding of War: Blurring the Lines Between War and Peace*. Washington D.C.: Georgetown University Press.

6 President of the Russian Federation, (2021), "Strategiya natsionalnoy bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii (National security strategy of the Russian Federation)". Decree 400. July 2.

7 Gerasimov, V., (2016). "Po opyту Sirii" [Based on the experiences from Syria]. *Voyenno-Promyshlenny Kuryer* 9 (624).

8 Zarudnitskiy, V.B. (2021). "Kharakter i sodержaniye voyennykh konfliktov v sovremennykh usloviyakh i obozrimoi perspektive (Character and content of armed conflicts in modern conditions and near term perspective)". *Voennaya Mysl*, No.1, p.38.

9 Mueller III, R. S. (2019). "Report On the Investigation into Russian Interference in the 2016 Presidential Election". U.S. Department of Justice.

10 För en analys om påverkan, se Jamieson, K. H. (2020). *Cyberwar: How Russian Hackers and Trolls Helped Elect a President: What We Don't, Can't, and Do Know*. Oxford University Press.

11 Ingram, M. (2019). "Researchers Say Fears about 'Fake News' are Exaggerated", *Columbia Journalism Review*, February 7.

12 Guess, A. M., Nyhan, B., & Reifler, J. (2020). "Exposure to Untrustworthy Websites in the 2016 US Election". *Nature Human Behavior*, 4(5), 472–480

så farligt som vi tror.¹³ Levya och Beckett fann "ingen huvudsaklig effekt av [digitala fake news] på deltagares val eller preferenser bland kandidater" utan såg att de främst förstärkte redan negativa dispositioner.¹⁴

En av de mest uppmärksammade studierna om effekten av ryska informationsoperationer undersökte 1 239 demokratiska och republikanska Twitter-konton under en månad. Forskarna analyserade hur ryska operationer från Internet Research Agency (IRA, mest känd som den ryska trollfabriken) påverkar politiska attityder och beteenden. Deras övergripande slutsats var att de fann "inga bevis för att interaktion mellan IRA-konton substantiellt påverkade sex olika mått av politiska attityder och beteenden över en 1-månads period".¹⁵ Medan författarna var tydliga med begränsningarna i deras resultat – som att de studerade redan övertygade demokrater och republikaner – förstärkte studien bilden att informationsoperationer var ett överskattat problem. Det är dock oklart hur ett tydligt bevis av ett kausalt samband mellan beteendeförändring och konsumerandet av "junk news" skulle se ut (och särskilt då studien bara pågick en månad).

Det är viktigt att kontrastera ovannämnda argument med longitudinella och systemnivå-studier. Om man drar ut tidslinjalen finner man tydliga bevis på att långsiktig informationspåverkan kan förändra röstmönster. Till exempel finner Peisakhin och Rozenas att långtida närvaro av, och informationsoperationer från, pro-ryska TV-kanaler substantiellt ökar röststöd för pro-ryska kandidater i det presidentiella och de parlamentariska valen i Ukraina 2014.¹⁶ En annan studie från 2020 visade hur amerikaner exponerade för negativ rapportering om Ukraina från rysk media också såg en ökad negativ opinion med 10 procent av Ukraina.¹⁷

Vidare undersökte Oxford University's forskningsprojekt om Computational Propaganda påverkan av "junk news" i Michigan under det amerikanska presidentvalet 2016. De fann att "junk news" betydligt överträffade professionella medier och att det mest delade och klickade innehållet var "junk news" med "extremistiskt, sensationalistiskt, konspiratoriskt [och] maskerade kommentarer".¹⁸ Inte bara var informationsmiljön mättad med "junk news" utan de fick noterbart högre interaktion än vanliga nyheter.

Med ambition att blicka bortom interaktion med individuella artiklar eller tweets försökte Tenove och McKay illustrera vilken effekt påverkansoperationer har på öppna samhällen byggt på en deliberativ demokratisk process (det vill säga baserat på en transparent och resonabel diskussion). De fann att modern desinformation "bidrog på

13 Yaffa, J. (2020) "Is Russian Meddling as Dangerous as We Think?", *The New Yorker*, September 7.

14 Leyva, R., & Beckett, C. (2020). "Testing and unpacking the effects of digital fake news: on presidential candidate evaluations and voter support". *AI and Society*, 35(4), 969–980.

15 Bail, C. A., Guay, B., Maloney, E., Combs, A., Hillygus, D. S., Merhout, F., Freelon, D., & Volfovsky, A. (2020). Assessing the Russian Internet Research Agency's impact on the political attitudes and behaviors of American Twitter users in late 2017. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 117(1), 243–250.

16 Peisakhin, L. & Rozenas, A. (2018). "Electoral Effects of Biased Media: Russian Television in Ukraine", *American Journal of Political Science* 62 (3): 535–550.

17 Fisher, A. (2020). "Demonizing the Enemy: The Influence of Russian State-Sponsored Media on American Audiences," *Post-Soviet Affairs*, 36(4), 281–296.

18 Howard, P. N., Bolsover, G., Kollanyi, B., Bradshaw, S., & Neudert, L.-M. (2017). "Junk News and Bots during the U.S. Election: What Were Michigan Voters Sharing Over Twitter?" *The Computational Propaganda Project Algorithms, Automation and Digital Politics*, 1(March), 321–324.

systemnivå till att anti-deliberativa egenskaper så som epistemisk cynicism, techno-affektiv polarisering och genomgripande känsla av falskhet”.¹⁹ Med epistemisk cynicism menas en misstro mot att något går att veta säkert. Detta kunde mer ”underminera en politisk enhets förmåga att engagera sig i kommunikation präglad av fakta, logik, moralisk respekt och demokratisk inkludering”. En annan studie handlade om hur användandet av sociala medier ledde till informationsöverbelastning vilket ledde till informationsundvikelse.²⁰ Detta stödjer uppfattningen av att den rena mängden disinformation eller ”junk news” bidrar till att försämra informationsmiljöns kvalitet.

Dessa slutsatser stämmer med en studie om Sverige som förlitade sig på både fokusgrupper och enkäter om vad medborgare själva var rädda för med informationsoperationer. Studien fann att respondenterna oroades sig framförallt för förstärkandet av polariseringen i samhället och demokratins underminerande.²¹ Likaledes fann Bennet och Livingston att ”desinformationens utbredning kan spåras till de ökande legitimitetsproblemen i många demokratier”.²²

Policyrekommendationer

Att förstå informationsoperationers effektivitet är en förutsättning för att kunna hantera dem. Om den rådande uppfattningen är att de är ineffektiva riskerar vi att ignorera dem, hoppas att informationssystemet kan lösa dem av sig själva och således bli sårbara för deras påverkan. En sådan strategi skulle vara beroende av individens förmåga att avkoda narrativ och ”media som oberoende aktörer som kan värna om demokratin”.²³ På motsatt vis kan för mycket vikt åt informationsoperationer ge ett för hårt gensvar som till exempel begränsar yttrandefriheten eller möjliggör statlig censur.²⁴

Nuvarande forskning menar att informationsoperationer framför allt har en effekt på systemnivå och att engagemang för individuella artiklar och tweets är mindre intressanta. Mindre prosaiskt kan man säga att kvaliteten på våra offentliga diskussioner försämras, och med dem vår förmåga att nå en gemensam förståelse. Det får ses i ljuset av en ökande politisk polarisering i Västvärlden, och en generell urholkning av den politiska mitten.²⁵

Ryska strategier har omfamnat nyttan av informationsoperationer, särskilt på längre sikt då de kan ge politisk vinning både i det ryska närområdet och mot EU och NATO. Studierna ovan illustrerar påverkan på systemnivå och hur information kan förgifta

19 McKay, S., & Tenove, C. (2021). "Disinformation as a Threat to Deliberative Democracy" *Political Research Quarterly*, 74(3), 703-717.

20 Soroya, S. H., Farooq, A., Mahmood, K., Isoaho, J., & Zara, S. e. (2021). "From Information Seeking to Information Avoidance: Understanding the Health Information Behavior during a Global Health Crisis". *Information Processing and Management*, 58(2), 1-16

21 Wagnsson, C. (2020). "What is at stake in the information sphere? Anxieties about malign information influence among ordinary Swedes". *European Security*, 29(4), 397-415.

22 Bennett, W. L., & Livingston, S. (2018). The disinformation order: Disruptive communication and the decline of democratic institutions. *European Journal of Communication*, 33(2), 122-139.

23 Hellman, M., & Wagnsson, C. (2017). "How can European states respond to Russian information warfare? An analytical framework". *European Security*, 26(2), 153-170.

24 Se till exempel Bjola, C. (2018). "The Ethics of Countering Digital Propaganda". *Ethics & International Affairs*, 32(3), 305-315.

25 Muñiz, M., 2019, "A New Social Contract for the Digital Age", in *Work in the Age of Data*, BBVA Openmind, No.12.

demokratins livsnerv – det fria utbytet av idéer som vilar på ett fritt informationsflöde.

I takt med att informationsoperationer lyckas mätta nyhetsmiljön och överträffa spridningen av professionella nyheter, öka informationsundvikandet hos individer och generera bestående misstro kommer kvaliteten av demokratin att försvagas. Det finns inget alexanderhugg som kan lösa alla problemen med informationsmiljön, men åtgärder måste ändå tas för att förbättra informationsmiljön. Nedan kommer några policyrekommendationer för att minska sårbarheten för informationsoperationer.

Politiska åtgärder

- Lagstiftare och regeringar borde stödja en bredd av åtgärder som siktar på det långsiktiga förbättrandet av informationsmiljön, inklusive förstärka medialäskunnighet, stödja faktagranskningsinitiativ och analys av utländska informationsoperationer.
- Sociala media-företagen behandlas idag som plattformar utan ansvar för vad som publiceras på deras webbsidor. Därtill premierar deras algoritmer inflammatoriskt innehåll då det genererar den huvudsakliga valutan i sociala media: engagemang. Lagstiftare bör således – i likhet med EU:s föreslagna Digital Services Act – öka kraven på innehållsmoderering på sociala media-plattformarna.
- Stater bör förbättra skyddet av dataintegritet som skyddar individer och minskar möjligheterna för att använda micro-targeting för informationsoperationer.

Social Media-plattformar

- Sociala medier behöver ta åtgärder för att minska skapandet av "junk news" genom att stärka kraven på digital identifiering och kundkännedom.
- Därtill är det viktigaste sociala media-plattformar kan göra är att minska spridandet av falska och missvisande nyheter.²⁶ Detta kan göras genom flaggande-mekanismer av misstänkt innehåll och genom att kalibrera algoritmerna för att ge prioritet till pålitliga källor.
- Sociala media-plattformarna borde samarbeta nära med faktagranskande organisationer och myndigheter som övervakar utländska informationsoperationer.

26 Matthews, M. et al. (2021). "Understanding and Defending Against Russia's Malign and Subversive Information Efforts in Europe", RAND Corporation, Research Report.

Den gröna och liberala tankesmedjan

Om Fores

På den gröna och liberala tankesmedjan Fores arbetar vi varje dag för att söka de lösningar och reformer som Sverige behöver, för att försvara den liberala demokratin så som vi känner den. Vi står med den ena foten i akademien och forskningen och med den andra i samhällsdebatten.

Genom våra temagrupper Tillväxt, Trygghet och Tillit söker vi forskningsbaserade, framtidsoptimistiska reformförslag. Vi publicerar studier, böcker och rapporter samt arrangerar och medverkar i seminarier, samtal, debatter och projekt. Fores är hubben för den liberala demokratis vänner och driver därför bland annat Foresakademien och Reformpuben för nätverkande och idéutveckling.

Besök gärna fores.se för mer information.

Redaktör:

Tove Hovemyr, samhällspolitisk expert på Fores

Layout:

David Redebo, Fores

fores.se

Fores
Grev Turegatan 46, 114 38 Stockholm
info@fores.se